
Fra: Reiersen, Jan Einar
Sendt: 23.08.2011
Til: Postmottak KRD
Kopi:
Emne: VS: Høringsuttalelse NOU 2011:3 Kompetansearbeidsplasser - drivkraft for vekst i hele landet

Det var en unøyaktighet i vedtaket som først ble oversendt. Beklager! Her er det rette.

1. Tromsø kommune slutter seg til de vurderinger og synspunkt som går fram av denne høringsuttalelsen.
2. Virkemiddelapparatene, herunder RDA II, må samordnes og midlene vris til å være målrettet mot etablering og styrking av kompetansearbeidsplasser innenfor kultursektoren, samt fortsatt fokus på kompetansearbeidsplasser innenfor landbruks- og fiskeriområdet.
3. Flyplassen og annen nødvendig offentlig infrastruktur må tilrettelegges for vekst og utvikling i regionen.
4. Nye statlige arbeidsplasser må etableres utenfor Oslo. Tromsø vil være et geografisk strategisk lokaliseringssted.
5. Allerede etablerte statlige arbeidsplasser i Tromsø må opprettholdes.

Med vennlig hilsen
Jan Einar Reiersen
Plan- og næringssjef
908 83 183

Fra: Reiersen, Jan Einar
Sendt: 23. august 2011 08:38
Til: 'postmottak@krd.dep.no'
Kopi: Postmottak Tromsø kommune
Emne: Høringsuttalelse NOU 2011:3 Kompetansearbeidsplasser - drivkraft for vekst i hele landet

Det vises til brev (11/2439) datert 29. juni hvor Tromsø kommune ber om utsettelse av høringsfristen til i dag 23. august 2011.

Formannskapet fattet følgende vedtak i saken i møte 22. aug.:

1. Tromsø kommune slutter seg til de vurderinger og synspunkt som går fram av denne høringsuttalelsen.
2. Virkemiddelapparatene, herunder RDA II, må samordnes og midlene vris til å være målrettet mot etablering og styrking av kompetansearbeidsplasser innenfor landbruks- og fiskeriområdet.
3. Flyplassen og annen nødvendig offentlig infrastruktur må tilrettelegges for vekst og

- utvikling i regionen.
4. Nye statlige arbeidsplasser må etableres utenfor Oslo. Tromsø vil være et geografisk strategisk lokaliseringssted.
 5. Allerede etablerte statlige arbeidsplasser i Tromsø må opprettholdes.

Her følger saksutredningen som gjelder punkt 1. i vedtaket.

<<Tromsøs uttalelse om NOU.pdf>>

På vegne av Tromsø kommune

Jan Einar Reiersen
Plan- og næringssjef
908 83 183

Rådmannen

SAKSFRAMLEGG

Deres ref.:	Vår ref.: 11/3539 /30966/11-U00	Saksbehandler: Jan Einar Reiersen	Dato: 29.06.2011
		Telefon: 77 79 02 62	

Saken skal behandles i følgende utvalg:

FSK
FSK
FSK

NOU 2011:3 - KOMPETANSEARBEIDSPLASSE - DRIVKRAFT FOR VEKST I HELE LANDET

Innstilling til vedtak:

Tromsø kommune slutter seg til de vurderinger og synspunkt som går fram av denne høringsuttalelsen

Gøril Bertheussen
Rådmann

Jan Einar Reiersen
Plan- og næringssjef

Saksutredning:

Bakgrunn og mandat

NOU 2011: 3 *Kompetansesarbeidsplasser - drivkraft for vekst i hele landet*, ble avgitt til Kommunal- og regionaldepartementet (KRD) 9. mars og er sendt på høring med høringsfrist 9. august 2011 (vedlegg 1).

Utredningen må ses i en regional- og distriktpolitisk sammenheng, der statsråden har uttrykt at den vil være et innspill til neste regionalmelding, som er under arbeid.

Bakgrunnen for meldingen er strukturelle endringer i arbeidsmarkedet, spesielt manifestert ved den sterke veksten i hovedstadsregionen. Det sentrale spørsmålet er å etablere tilstrekkelig tyngde og attraktivitet slik at man oppnår vekst av kompetansesarbeidsplasser i hele landet. Kompetansesarbeidsplasser vil si spesialiserte arbeidsplasser med krav til høyere utdanning.

Utredningen viser at det er byregionene utenom Oslo, og da spesielt de tre storbyregionene Bergen, Trondheim og Stavanger i storbyregion 1 med fra 200 000 – 500 000 innbyggere, som i noen grad klarer å holde tritt med hovedstaden når det gjelder tilgang av kompetansearbeidsplasser. Tromsø som er i storbyregion 2, med fra 50 000 – 200 000 innbyggere følger litt etter. Småby-, tettsteds- og spredtbygde regioner har i mindre grad høyt utdannet arbeidskraft. Det vil si at veksten i kompetanseintensive næringer, dvs næringer med mer enn 39 % sysselsatte med høyere utdanning, er ujevnt fordelt mellom regiontypene.

I mandatet til utvalget er oppdraget formulert slik : ”*Utvalet skal fremje konkrete forslag til tiltak for å sikre at kompetansearbeidsplassar og nye statlege arbeidsplassar blir spreidd i heile landet. Tiltak for å sikre rekruttering til kompetansearbeidsplassar i distrikta skal også vurderast.*”

En kortversjon av NOU-en, skrevet av utvalget leder Karen Helene Ulltveit-Moe, i siste nummer (2/2011) av tidsskriftet Plan legges ved saken (vedlegg 2).

Sentrale begrep og forståelsesramme

NOU-en tar utgangspunkt i at Norge har en høyt utdannet befolkning. Utvalget har valgt å legge stor vekt på å øke innsikten i, og forståelsen av, hvordan de regionale arbeidsmarkedene fungerer. I den forbindelse er en opptatt av sammenhengen mellom utdanningstilbud, kompetansetilgang og endringer i næringsstruktur.

Utvalget fastslår at den framtidige veksten i arbeidsplasser i Norge først og fremst vil skje i kunnskapsintensive næringer og at regionene må framstå som attraktive for kompetanseintensive aktiviteter.

Sentrale begrep i utredningen er *robuste arbeidsmarkeder, regional kunnskapsinfrastruktur og kritisk masse*. Et av hovedgrepene for å nå målet om jevnere geografisk fordeling av kompetansearbeidsplasser er å påvirke de sterke sentraliseringskreftene. Men dette vil kreve betydelig virkemiddelinnsett. For å utvikle mer robuste arbeidsmarkeder gjennom *regionforstørring*, er det viktig at samferdselsinvesteringene bidrar til at større områder funksjonelt knyttes nærmere til byer med kompetansearbeidsplasser. Det vil si at utvalget er opptatt av at den statlige sektorpolitikken skal være et virkemiddel i den regionale politikken for å utvikle robuste regioner.

Perspektivet som utvalget legger til grunn for arbeidet er interessant, men begrepene er for lite konkrete. I NOU-en er ikke størrelsen på robuste regioner og kritisk masse tallfestet. Bør de robuste regionene ha et befolkningsminimum for å kunne betraktes som en robust region, eller kan alle småbyer og tettstedregioner betraktes som framtidige robuste regioner?

Utvalget sier at en helhetlig og koordinert politikktutforming er nødvendig for å skape, og rekruttere til, kompetansearbeidsplasser i hele landet. En helhetlig statlig politikk overfor storbyene var også et sentralt anliggende i Storbymeldingen i 2003. Det vil være viktig for regional kompetanseutvikling at staten gjennom sine virkemidler innenfor samferdsel, utdanning og forskning, lokalisering av statlige virksomheter og arbeidsplasser mv. utnytter regionale fortrinn i eksisterende næringsklynger og kompetansemiljø. Om og hvordan sektorpolitikken i større grad skal kunne bli et virkemiddel i utviklingen av robuste regioner, går utvalget i liten grad inn på.

Tromsø og storbyenes plass

Tromsø og de andre storbyene representerer regioner med alternative jobbmuligheter og gode bo-, kultur- og fritidstilbud som vil kunne ha tilstrekkelig vekstkraft i forhold til hovedstadsområdet. Utredningens beskrivelser viser at slike regioner må ha en viss størrelse, og at forholdene ligger best til rette i storbyene. Det blir da en utfordring for regjeringen å etablere en regionalpolitikk med utgangspunkt i byregioner, og begrep som regionforstørring for å knytte distrikter sammen med regionale sentra ved hjelp av tiltak som bl.a. fysisk og digital infrastruktur.

Tromsø og de andre regionale storbyene har forutsetninger for å bli enda mer sentrale regioner for utvikling av kompetansearbeidsplasser framover. Tromsø har i en tiårsperiode samarbeidet med Bergen, Trondheim, Stavanger og Kristiansand, pluss Oslo, i flere prosjekt om storbyenes funksjon. Vi kan nevne ”Robuste regioner”, ”Verdiskapingsevnen i norske storbyregioner”, ”Storbyprosjektet Innovasjon 2010” og ”Kunnskapsinstitusjonene og storbyene”. Alle utredningene viser at de seks storbyene, som også er universitetsbyer, har en viktig plass i den nasjonale og regionale utviklingen i Norge. Denne forståelsen kommer ikke godt nok fram i norsk regionalpolitikk eller NOU 2011:3.

Tromsø har i kommuneplanen og andre dokument vært opptatt med å utvikle byen til en robust nasjonal og regional kunnskapsregion. I kommuneplanen kommer dette godt fram både under utfordringene knyttet til ”Videreutvikle Tromsø som nasjonalt senter for nordområdene og kompetansesenter med regionalt utviklingsansvar” og ”Bidra aktivt til å fremme nyskaping og utvikle et vekstkraftig næringsliv”.

I Tromsø kommune holder vi for tida på med prosjektet ”Et attraktivt Tromsø”, som tar fatt i byens muligheter for blant annet å utvikle nye kompetansearbeidsplasser.

Når det gjelder spørsmålet om regionforstørring, er det flere positive tiltak på gang. Ryaforbindelsen, ny E8 gjennom Ramfjorden og den kommende Langsundforbindelsen vil bidra til å utvide den funksjonelle dagpendlingsregionen. Det samme gjelder bedre hurtigbåtforbindelser til Finnsnes. En framtidig Ullsfjordforbindelse vil også utvide arbeidsmarkedsregionen. Samtidig må det understrekes at fordi omlandet rundt Tromsø og andre byer i Nord-Norge er spredt og tynt befolket, vil regionforstørring alene ikke være løsningen for å innlemme mindre steder i robuste regioner.

Det bør også nevnes at når det gjelder breibåndutbygging, som er viktig for å skape en robust region arbeidsmarkedsregion, er det fortsatt mangler. Utbygging av fibernett til distrikts-Tromsø går mye seinere enn først antatt. Først om et par år kan vi regne med at det er på plass.

Utdanningsinstitusjoner

Regional kunnskapsinfrastruktur legger vekt på høyere utdanning. Her stiller Tromsø godt og bør derfor være et sentralt sted og drivkraft for nye kunnskapsarbeidsplasser. Det må likevel bemerkes at universitetenes rolle er lite framhevet i utredningen. Dette finner vi svært overraskende, ikke minst på bakgrunn av at geografisk kompetansespredning har vært en vesentlig drivkraft bak beslutningene om å bygge opp den universitetsstrukturen som Norge har i dag. Dette har vært en vellykket politikk; universitetenes betydning for styrking av

kompetansemiljøene i de ulike landsdelene og deres storbyregioner kan etter vårt syn ikke overvurderes.

Vi vil her gjøre oppmerksom på det pågående og bredt anlagte forskningsprosjektet “Et kunnskapsbasert Norge”, som drives av Handelshøyskolen BI med økonomisk støtte bl.a. fra Næringsdepartementet, Utdannings- og forskningsdepartementet samt Olje- og energidepartementet. Prosjektet søker å besvare følgende spørsmål:

- Hvordan vil framtidens konkurranseutsatte næringsliv se ut?
- Hvilke næringer og regioner vil fortsette å hevde sin konkurransekraft på internasjonale markeder?
- Hvilke næringer og regioner vil stå overfor de største omstillingsbehovene?
- Hvilke nye næringer vil bli skapt og videreutviklet?
- Hvordan skal næringslivet i Norge sikre nødvendig tilgang av høykompetent arbeidskraft og høykompetent kunnskap?

Det regionale Norge i en global sammenheng

I utredningen blir det i liten grad problematisert at Norge har en perifer beliggenhet i forhold til internasjonale investerings- og arbeidsmarkeder, og at våre vekstsentra og storbyer er små og lite bemerket i internasjonal målestokk. Derimot understrekes det at den teknologiske utviklingen reduserer betydningen av geografisk distanse. Denne erkjennelsen bør medføre at storbyene stimuleres til å bli gode regionale sentra med robuste arbeidsmarkeder som kan konkurrere med resten av verden. Utvalget hevder imidlertid at: *”Hvis vi skal opprettholde den høye velferden vi har i Norge i dag, må vi utnytte ressursene våre effektivt og ta hele landet i bruk.”* Mulige effektivitetstap ved maksimal spredning av virkemiddelinnsetningen blir imidlertid lite drøftet i forhold til mulige effektivitetsgevinster ved å fokusere innsatsen.

Politikken begrunnes ut fra en forventning om økonomisk effektivitet. Samtidig ser også utvalget at denne forventningen ikke nødvendigvis sammenfaller med en jevnere geografisk fordeling av kompetansearbeidsplassene: *“Tiltak for å endre fordelingen av veksten i kompetansearbeidsplasser må samtidig vurderes opp mot hensynet til størst mulig samlet verdiskaping i landet. Hvis tiltakene betyr at man flytter ressurser inn i aktiviteter med lavere avkastning på ressursene, kan et slikt ønske komme i konflikt med dette hensynet.”*

Storbyregionenes rolle og funksjoner

Utvalget synes å se et motsetningsforhold mellom robuste storbyregioner og vekst i hele landet:

“Dette avgjør i hvilken grad næringsvirksomhet blir spredt utover i landet eller konsentrert i storbyområder.”

Storbyene har som motorer for den regionale utviklingen, et godt grunnlag for vekst og velstand også i randkommuner i stor avstand fra sentrumsområdene. Vi vil også peke på at 57 prosent av landets befolkning bor i storbyregioner, slik disse er definert i utredningen. I de åtte storbyregionene utenfor hovedstadsområdet bor i alt nær 1,6 millioner mennesker, eller 32 prosent av befolkningen. Dette tilsier etter vårt syn at det er behov for en tydelig storbypolitikk, som samtidig vil være en del av den breie regionalpolitikken.

Det er nå åtte år siden forrige storbymelding ble lagt fram, der daværende regjering uttrykte en etter vår mening god forståelse for samspillet mellom storbyene og det øvrige land (St.meld. nr. 31 2002-2003, s. 63):

“Storbyene har tradisjonelt ikke vært en del av regional- og distriktpolitikken i Norge. Dette vil regjeringen endre på. For både å styrke norsk internasjonal konkurransekraft og samtidig fremme balansert regional utvikling, må storbypolitikken være en del av en helhetlig regionalpolitikk.

Regjeringen mener det er viktig for hele landet å ha vekstkraftige byer som fungerer som drivkraft i den nasjonale og regionale verdiskapingen. Byene er innfallsporten til mange internasjonale trender og er sentre for kunnskap, kapital og innovasjon. Regjeringen vil bidra til utviklingen av vekstkraftige regioner i alle deler av landet. Dette vil sikre en mer balansert utvikling der alle landsdelene har befolkningsvekst. Byene spiller en viktig rolle i en slik utvikling, og regjeringen forventer at storbykommunen definerer sine roller i samspill med så vel den nære storbyregionen som det fylket og den landsdelen storbykommunen er en del av. Regjeringens storbypolitikk skal bygge opp under og styrke storbyenes regionale og nasjonale rolle.

Regjeringen ønsker at storbyenes vekstkraft skal bidra til å fremme internasjonal konkurransedyktighet, verdiskaping, bosetting og levedyktige lokalsamfunn over hele landet.

Byene utgjør kraftsenteret i større sammenhengende arbeids-, bo- og serviceregioner. Tett samspill med omlandet, både når det gjelder næringsrelasjoner og transportmønstre, forsterker regionenes vekstkraft. Dette samspillet vil regjeringen støtte opp under.”

Tromsø kommune mener gjennomføringen av regjeringens distriktpolitiske målsetting også må rette oppmerksomheten mot storbyenes roller og funksjoner. I den foreliggende utredningen er disse elementene så godt som fraværende.

Konkret vil vi derfor be om at regjeringen tar initiativ til utarbeidelsen av en ny storbymelding for storbyregionene utenom Oslo, som er ivaretatt gjennom hovedstadsmeldingen. Storbymeldingen, regionalmeldingen fra 2009 og hovedstadsmeldingen fra 2007 vil sammen kunne utgjøre en felles plattform for en balansert utvikling i hele landet.

Tiltak

NOU-en har under hvert av de fem sentrale utviklingsområdene flere forslag til tiltak. Når det gjelder *robuste arbeidsmarkeder* er det lagt vekt på å utvikle robuste bo- og arbeidsmarkedsregioner, regionforstørring og prioritere infrastrukturtiltak som utvider regionale arbeidsmarkeder. Dette er grundig kommentert i denne høringsuttalelsen. Under dette punktet nevnes i tillegg utredning av en bedre flyplasstruktur og flytilbud som tilfredsstiller det kompetanseintensive arbeidslivets behov. Dette er noe kommunen er opptatt av, og ordføreren har sendt brev til samferdselsministeren og bedt om et møte om utfordringene for Langnes flyplass. Tiltaket om opprettelse av nye statlige arbeidsplasser i regionale sentra og andre tiltak for å tilrettelegge og utvikle slike arbeidsplasser utenfor hovedstadregionen, er noe Tromsø kommune vil slutte seg til. Det samme gjelder tiltaket om å ”utrede muligheten for å innføre regional forankring av hovedkontor for heleide offentlige selskaper”.

Når det gjelder området *flere kompetansearbeidsplasser*, dreier dette seg om bl.a. forenkling av målstrukturen og styringen av Innovasjon Norge og prioritering av virkemidler rettet mot utvikling av næringsklynger og kompetansemiljø. Disse tiltakene er lite konkrete. I forbindelse med utarbeidelsen av den nye regionalmeldingen er det viktig at det sies noe konkret om hvordan det skal skje. I tilknytning til tiltaket om viktigheten av høyhastighets breibånd for hele landet er som nevnt distriktene i Tromsø dårlig stilt.

Det tredje området – *styrke rekrutteringen* - går ut på å styrke på tilgangen til kompetent arbeidskraft. Utvalgets forslag til tiltak går ut på tidsbesparende infrastrukturtiltak. Her nevnes bedre tilgjenglighet framfor personrettede tiltak som fjerning av pendlerfradraget. Dette er forslag som er vanskelig å ta stilling til siden det både har skattepolitiske og fordelingspolitiske implikasjoner. Problematikken er i tillegg først og fremst aktuell rundt Oslo. Andre tiltak på dette utviklingsområdet dreier seg om avskrivning av studielån, traineeordninger og bedre norskopplæring og godkjenning av utdanning av innvandrere.

Ett tiltak går direkte på kommunene, nemlig ”fremme kommunale utleieboliger som rekrutteringsvirkemiddel, gjennom å opprette en ordning i Husbanken som avlaster kommunene for risikoen knyttet til bygging av slike boliger, forutsatt at kommunene selv tar initiativ til og legger til rette for en slik satsing”. Tromsø kommune har behov for slike utleieboliger. Vi støtter derfor forslaget og synes at er viktig at Husbanken får tilført midler slik at kommunen kan bygge utleieboliger.

Regional kunnskapsstruktur for samarbeid og livslang læring er det fjerde området hvor utvalget kommer med forslag til tiltak. Flere av forslagene er generelle og går på økt samarbeid om bl.a. desentralisert etter- og videreutdanningstilbud, bedre studielån- og stipendordninger, og samarbeid mellom universiteter og næringslivet for å tilpasse utdanningstilbudet etter arbeidslivets behov.

Det siste området det er knyttet tiltak til, har overskriften: *Omstilling av jobber, mennesker og steder*. De tiltakene som her er nevnt er også generelle. Det ene gjelder ”målretting av arbeidsmarkedstiltak mot omstillingsbehovene i de regionale arbeidsmarkedene”. Neste går på utvidelse av adgangen til å gi støtte til etter- og videreutdanning. Det siste går på at virkemiddelbruken på tvers av sektorer og forvaltningsnivå bør koordineres bedre”.

De 26 forslagene til tiltak har forskjellig karakter. Noen er konkrete, men svært mange er generelle og krever en spesifisering dersom de skal danne grunnlaget for en ny regionalpolitikk. Mange av tiltakene retter seg mot å utvide og styrke de robuste arbeidsmarkedene. Det kritiske spørsmålet er om de forslåtte tiltakene er tilstrekkelig for å spre veksten av kompetansearbeidsplasser, og om tiltakene lar seg gjennomføre. Uansett er det behov for en ytterligere konkretisering av tiltakene. Kommunenes rolle bør også avklares nærmere.

Sammenfattende synspunkter

NOU 2011:3 *Kompetansearbeidsplasser - drivkraft for vekst i hele landet*, er på mange måter en interessant utredning som bidrar til stimulering av debatten om verdiskaping og regional utvikling. Den vil kunne være et nyttig innspill i utformingen av framtidig nærings-

og regionalpolitikk. Det er likevel nødvendig å klargjøre en del spørsmål som er nevnt i denne høringsuttalelsen og rette oppmerksomheten om følgende forhold:

- Det må utformes en helhetlig regionalpolitikk som omfatter storbyregionene. Vi ber om at regjeringen utarbeider en storbymelding som omfatter storbyregionene utenfor hovedstadsområdet.
- På samferdselsområdet må det gjennomføres viktige infrastrukturtiltak for veg, bane og luftfart. Slike tiltak vil både virke regionforstørrende, og binde sammen storbyområdenes arbeidsmarkeder.
- Universitetene og høyskolene må sikres finansiering for å oppfylle sine tiltenkte funksjoner, både regionalt og nasjonalt. De nye universitetene må omfattes av de samme finansieringsordningene som de etablerte.

Vedlegg